INFLUENȚA CIRCUMSTANȚELOR ATENUANTE ȘI AGRAVANTE ASUPRA APLICĂRII PEDEPSEI PENALE

Alexandrina MELECA, studentă
CZU: 343.241:343.615
sandra.meleca@gmail.com

This study extends a detailed analysis of the effects produced on the criminal punishment in the presence of mitigating or aggravating circumstances, as well as their imminent role on the individualization of the criminal punishment, as it aims to distinguish and rank the criminal punishment so that, through each of the functions to achieve maximum consequence and influence, and criminal punishment becomes one of the main tools for defending social values against crime.

Reflectând asupra tematicii respective, apare necesitatea fermă a unui studiu detaliat în materia efectelor pe care le generează circumstanțele atenuante și agravante în dreptul penal, deoarece problemele care privesc stabilirea și aplicarea pedepselor penale ocupă un loc central în teoria și practica dreptului penal, întrucât realizarea scopului pedepsei îl reprezintă prevenirea însăși a actului săvârșirii de infracțiune, iar aceasta poate fi realizată doar prin aplicarea unor pedepse just individualizate, prin urmare, în acest mod va putea fi posibilă instituirea unui mijloc cert de reeducare și de asigurare a realizării scopului scontat.

În urma cercetării minuțioase a acestor date, putem extrage următoarele trăsături fundamentale prin care dezvăluim natura juridică a circumstanțelor atenuante și agravante: întâi de toate, ele reprezintă date ce caracterizează particularitățile individuale ale faptei infracționale concrete și a persoanei ce a comis-o și arată gradul prejudiciabil sporit sau redus al infracțiunii sau pericolul social sporit sau redus al persoanei vinovatului, contribuind la realizarea formelor răspunderii penale, de asemenea la stabilirea categoriei și cuantumului pedepsei penale: în al 2-lea rând, printre acestea sunt astfel de circumstanțe care: a) s-au realizat în perioada comiterii infracțiunii; b) nu sunt legate de fapta infracțională, dar caracterizează pericolul social sporit sau redus al persoanei vinovatului; c) nu influențează pericolul social

al persoanei vinovatului, dar creează efecte la stabilirea categoriei și cuantumului pedepsei penale, bazându-se pe principiul umanismului [1, p.33-37].

În conformitate cu art.78 alin.(1) CP RM, în cazul în care instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la comiterea infracțiunii, pedeapsa principală se reduce sau se schimbă după cum urmează:

a) dacă minimul pedepsei cu închisoare prevăzut la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului Cod este mai mic de 10 ani, pedeapsa poate fi redusă până la acest minim;
b) dacă se aplică amenda, aceasta se poate coborî până la limita de jos;
c) dacă pentru infracțiunea săvârșită se prevede detențiune pe viață, aceasta se înlocuiește cu închisoare de la 15 la 25 de ani.

Analizând reglementările stipulate *supra*, observăm o diferențiere între sintagmele utilizate la art.78 alin. (1) lit. a) și b) în raport cu același alin. la litera c), astfel în cadrul primelor este utilizată sintagma: „pedeapsa poate fi redusă" sau „poate coborî", în acest mod legiuitorul omite caracterul obligator al atenuării pedepsei penale, lăsând la discreția judecătorului de a decide asupra posibilității de minimalizare a pedepsei imputate. Spre deosebire de acestea, la același art. alin.(1) lit. c) lipsește expresia „poate", ceea ce desemnează obligativitatea judecătorului de a atribui cauzei analizate o atenuare corespunzătoare a pedepsei. Datorită acestor menționări, observăm o lipsă de concordanță între reglementările înscrise la art.78 alin.(1) CP RM care ca urmare înlătură caracterul obligatoriu al efectelor circumstanțelor atenuante.

Dacă e să analizăm doar cadrul normativ al efectelor circumstanțelor atenuante asupra pedepsei detențiunii pe viață în baza CP RM, observăm faptul că reglementarea din cadrul art. 78 alin. (1) lit. c) CP RM nu poate fi imputată în cazul săvârșirii infracțiunii de către femei sau minori, precum în cazul infracțiunilor ce sunt neconsumate aceste concluzii le tragem, în baza art. 71 alin. (3) CP RM și art. 81 alin. (4) CP RM [2, p.201].

Datorită mențiunărilor pct.11 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.8 din 11.11.2013 cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale, care stipulează că în raport cu

art. 79 CP al RM, fixarea pedepsei sub limita minimă sau de oferire a unei pedepse mai blândă, se acceptă luându-se în considerare doar personalitatea infractorului în cazul prezenței circumstanțelor atenuante excepționale legate de motivul, scopul, rolul și comportamentul infractorului atât în perioada de până la comiterea infracțiunii, cât și în timpul și postcomitere a faptei ilicite.

Factorii agravanți trebuie să fie formulați într-o formă clară, atât în legislație, cât și în jurisprudență. Prezența unei circumstanțe agravante, fără îndoială, trebuie să fie probată de orice îndoială rezonabilă. Legislația penală a RM formulează în mod clar o multitudine de circumstanțe agravante și efectele lor. Cu toate acestea, practica nu pare să urmeze aceeași claritate ca legislația [3, p.53].

Trebuie de menționat că prezența circumstanțelor agravante nu poate să contribuie la înlocuirea pedepsei în niciun caz, de exemplu, în cazul pedepsei cu amenda, chiar dacă au fost constatate prezența circumstanțelor agravante, aceasta nu va putea fi înlocuită cu pedeapsa închisorii, de asemenea, pedeapsa închisorii nu poate fi modificată pe detențiune pe viață.

În momentul stabilirii pedepsei penale, pot fi luate în calcul și acceptate ca circumstanțe agravante doar acele circumstanțe, care sunt expres prevăzute de lege, stabilite de organele de urmărire penală și introduse în conținutul rechizitoriului în conformitate cu art. 296 alin. (2) CPP. În situația în care vreuna din aceste circumstanțe ce sunt enumerate la art.77 CP reproșată inculpatului, fiind analizată în cadrul ședinței judiciare, nu și-a găsit confirmare, aceasta va fi exclusă din învinuire de către însăși instanța de judecată, prin stipularea motivelor în partea descriptivă a sentinței.

Analizând această temă, am sesizat prezența mai multor divergențe în cadrul conținutului normativ al circumstanțelor atenuante și agravante, fapt ce a generat confirmarea următoarelor propuneri *de lege ferenda*:

– Se propune spre modificare art.76 alin. (2) CP al RM prin înlocuirea expresiei „poate considera”, prin expresia „trebuie”, astfel încât norma respectivă să fie formulată în modul următor: „Instanța de judecată trebuie să ia în considerație drept circumstanțe atenuante și

alte circumstanțe ce nu sunt prevăzute la alin. (1), dar care ar putea influența în momentul individualizării pedepsei penale."

– Modificarea art.76 alin. (1) lit. f) în felul următor: „autodenunțarea, contribuirea activă la descoperirea infracțiunii sau la identificarea infractorilor. De asemenea, recunoașterea vinovăției, cu respectarea condiției că această recunoaștere nu se realizează în cadrul unui acord de recunoaștere a vinovăției acceptat de instanța de judecată."

– Modificarea art. 76 alin. (3) în felul următor: La stabilirea pedepsei, instanța de judecată nu consideră drept atenuantă circumstanța calificativă care este prevăzută de lege ca semn constitutiv al infracțiunii.

– În scopul omiterii producerii unor confuzii în momentul aplicării legii penale, precum și interpretarea acesteia, este indispensabil de a face delimitare între circumstanțele atenuante și agravante generale ce sunt menționate la art. 76 alin. (1) și art. 77 alin. (1) CP RM de circumstanțele atenuante și agravante care reprezintă semne calificative ale componenței de infracțiune. În această ordine de idei, circumstanțele agravante și atenuante ce reprezintă semne calificative ale componenței de infracțiune trebuie să fie definite ca circumstanțe calificative atenuante și, respectiv, circumstanțe calificative agravante.

Referințe:

1. GRAMA, Mariana, POPESCU, Dorin. Problemele clasificării circumstanțelor atenuante și agravante. În: *Revista Națională de Drept,* februarie 2014, nr. 2.
2. *Codul penal al Republicii Moldova:* Comentariu. Sub redacția A. BARBĂNEAGRĂ. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2003.
3. Raport privind Aplicarea Sancțiunilor Penale în Republica Moldova. Elaborat de: Idlir PECI în baza contribuțiilor individuale și a datelor colectate de Vladimir GROSU, Natalia ROȘCA, Vasile CANTARJI, Ion GRAUR, Lilia IONIȚĂ, Tinca BODIU. Chișinău, 2021.
4. Hotărârea Plenului CSJ a RM cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale nr. 8 din 11.11.2013.
5. Codul penal al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 128-129/1012 din 13.09.2002. Republicat: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 72- 74/195 din 14.04.2009.

Recomandat
Stela BUTNARU, dr., conf. univ.